

B E T O ' L I R I

ZAMENA

Prevela
Dajana Milovanov

■ Laguna ■

Naslov originala

Beth O'Leary

THE SWITCH

Copyright © 2020 Beth O'Leary Ltd
First published in Great Britain in 2020
by Quercus Editions Ltd
All rights reserved.

Translation copyright © 2021 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Za Helenu i Džanin,
moje hrabre, izvanredne, inspirativne bake*

1

Lina

„Mislim da treba da se zamenimo“, kažem Bi, podižući se u polučučanj da bih mogla da razgovaram s njom preko ekrana računara. „Izbezumljena sam. Trebalo bi da ti uradiš početak i ja ću uraditi kraj i na taj način, dok ne dođe na mene red, ja ću manje, znaš...“ Mašem rukama da bih prenela svoje mentalno stanje.

„Manje ćeš mlatarati rukama?“, reče Bi, nagnuvši glavu na stranu.

„Hajde. Molim te.“

„Lina. Moja draga prijateljice. Moja zvezdo vodiljo. Moj najdraži davežu. Mnogo si bolja od mene u započinjanju prezentacija i nećemo menjati redosled sada, deset minuta pre predstavljanja najsvežijih informacija našem ključnom klijentu deoničaru, kao što se nismo zamenile ni na poslednjoj programskoj komisiji, ni na onoj pre te, zato što bi to bilo van svake pameti, a iskreno, nemam blage veze šta se nalazi na početnim slajdovima.“

Zavalim se nazad na stolicu. „Dobro. Da.“ Podižem se ponovo. „Samo što se ovog puta *stvarno* osećam...“

„Mmm“, kaže Bi, ne podižući pogled s ekrana. „Apsolutno. Najgore dosad. Drhtavica, znojavi dlanovi, sve u paketu. Samo

što, čim uđeš tamo, bićeš šarmantna i sjajna kao i uvek i niko ništa neće primetiti.“

„Ali šta ako ja...“

„Nećeš.“

„Bi, ali stvarno mislim...“

„Znam da misliš.“

„Ali ovoga puta...“

„Još samo osam minuta pre početka, Lina. Pokušaj ono s disanjem.“

„Šta s disanjem?“

Bi pravi pauzu. „Ma znaš. Disanje?“

„O, samo normalno disanje? Pomislila sam da misliš na neku tehniku meditacije.“

Frknula je na to. Nastupila je pauza. „Stotinu puta si prevazilazila mnogo gore od ovoga, Lina“, reče.

Trgnem se, objumivši dlanovima šolju sa kafom. Strah čući u šupljini u dnu mojih rebara, toliko stvaran da se čini gotovo otopljiv – kamen, čvor, nešto što bi se moglo iseći nožem.

„Znam“, kažem. „Znam da jesam.“

„Moraš samo da se vratiš u igru. A jedini način da to uradiš jeste da ostaneš u ringu. U redu? Ma hajde. Ti si Lina Koton, najmlađa viša konsultantkinja u ovom poslu, mlada nada 2020. u *Selmaunt konsaltingu*. I...“, Bi snižava glas, „uskoro – jednog dana – i suosnivačica naše sopstvene firme. Je li tako?“

Tako je. Samo što se ne *osećam* kao ta Lina Koton.

Bi me sada posmatra, njene iscrtane obrve zategnute su od zabrinutosti. Sklapam oči, pokušavam da odagnam strah i na trenutak uspevam: osetim trunku one osobe kakva sam bila pre godinu i po dana, osobe koja bi opušteno proletela kroz prezentaciju.

„Jeste spremne, Bi, Lina?“, doziva nas pomoćnik generalnog direktora dok se probija kroz sprat s kancelarijama *Apgoa*.

Stojim i glava mi se zanosi; talas mučnine me pogađa. Hvatam se za ivicu stola. Sranje. *Ovo je novo.*

„Jesi li dobro?“, šapuće Bi.

Gutam i pritiskam šakama sto dok me zglobovi ne zaboje. Na trenutak mislim da to ne mogu učiniti – prosto nemam to u sebi, bože, toliko sam *umorna* – ali potom, napokon, javi se borbenost.

„Apsolutno“, kažem. „Hajde da ovo uradimo.“

Prošlo je pola sata. To nije posebno mnogo vremena, zaista. Ne možete pogledati celu epizodu *Bafi* za to vreme, ili... ili ispeći veliki krompir. Ali *možete* potpuno uništiti sopstvenu karijeru.

Toliko sam se plašila da će se ovo desiti. Preko godinu dana otaljavala sam posao, pravila greške zbog rasejanosti i propuste, nešto što ja prosto ne *radim*. Kao da sam nakon Karline smrti promenila ruku kojom pišem, i iznenada sve činim levom umesto desne. Ali mnogo sam se trudila i gurala napred i stvarno sam mislila da uspevam.

Očigledno ne.

Iskreno sam mislila da ću umreti na tom sastanku. Jednom sam već imala panični napad, kad sam bila na fakultetu, ali nije bio snažan poput ovog. Nikada se nisam osećala toliko van sopstvene kontrole. Kao da je strah popustio: nije više bio stegnuti čvor, dobio je pipke, i oni su mi stezali ručne zglobove i članke i zarivali mi se u grlo. Srce mi je kucalo tako brzo – sve brže i brže – dok nije prestalo da se čini kao deo mog tela, već kao opaka mala ptica koja se batrga zarobljena u mom grudnom košu.

Oprostivo je pogrešiti *jedan* poreski broj. Ali jednom kad se to desilo, javila se mučnina, i pogrešila sam i sa narednim, i sa narednim, i potom je disanje počelo da se ubrzava i mozak mi se ispunio... ne maglom, više kao jarkim, jarkim svetlom. Previše svetlim da bi se videlo išta drugo.

Stoga, kad je Bi uskočila i rekla: *Dozvolite mi da...*

Potom kad je neko drugi rekao: *Ma dajte ovo je smešno...*

I kad je generalni direktor *Apgo fajnsensa* rekao: *Mislim da smo dovoljno videli ovde, zar ne...*

Već me nije bilo. Presavijena, hvatala sam vazduh, prilično sigurna da ću umreti.

„Dobro si“, kaže sada Bi, snažno mi stežući šake svojim.

Zavučene smo u jednu od govornica u uglu *Apgoovih* kancelarija; Bi me je dovela ovde, dok još uvek ubrzano dišem i znojim se kroz košulju. „S tobom sam. Sve je u redu.“

Svaki uzdah dolazi kroz isprekidano dahtanje. „Upravo sam koštala *Selmaunt* ugovora s *Apgoom*, zar ne?“, uspevam da izustim.

„Rebeka je upravo na vezi sa generalnim direktorom. Sigurna sam da će biti u redu. Hajde, samo diši.“

„Lina?“, neko doziva. „Lina, jesi li dobro?“

Nastavljam da držim oči zatvorene. Možda, ako ostanem ovako, to neće biti glas pomoćnice moje šefice.

„Lina? Sesi je, Rebekina asistentkinja?“

Uf. Kako se ona tako brzo *stvorila* ovde? *Apgoove* kancelarije su najmanje dvadeset minuta vožnje metroom od sedišta *Selmaunta*.

„O, Lina, kakav haos!“, kaže Sesi. Pridružuje nam se u kabini i trlja mi rame upornim kružnim pokretima. „Jadna mala. Tako je, isplači se.“

Ne plačem, zapravo. Polako izdahnem i pogledam u Sesi, koja nosi brendiranu haljinu i osmehuje se likujuć, i po stoti put podsetim sebe koliko je važno podržati druge žene u poslu. Ja zaista potpuno verujem u to. To je načelo po kojem živim i to je način na koji planiram da se probijem do vrha.

Ali žene su samo, znate, ljudi. A neki ljudi su prosto odvratni.

„Šta možemo da učinimo za tebe, Sesi?“, pita Bi kroz stisnute zube.

„Rebeka me je poslala da proverim jesi li dobro“, reče ona. „Znaš. Posle tvoje...“ Zavrti prstima. „Tvoje *male nesigurnosti*.“ Njen ajfon zazuj. „O! Evo upravo mejla od nje.“

Bi i ja iščekujemo, napetih ramena. Sesi čita mejl nehumano sporo.

„Pa?“, reče Bi.

„Hmm“, reče Sesi.

„Rebeka. Šta je rekla? Da li je... Jesam li nas koštala ugovora?“, izustim.

Sesi nagingje glavu, očiju još uvek prikovanih za telefon. Čekamo. Osetim nalet panike koji takođe čeka, spreman da me ponovo povuče dole.

„Rebeka je to izgadila – nije li čudesna? Zadržavaju *Selmaunt* na ovom projektu i bili su *puni* razumevanja, uzevši sve u obzir“, Sesi najzad kaže, uz osmejak. „Sada želi da te vidi, zato bolje tutanj do kancelarije, zar ne misliš?“

„Gde?“, izustim. „Gde želi da se sastanemo?“

„Hmm? O, kancelarija 5C, u kadrovskom odeljenju.“

Naravno. Gde bi me drugde otpustila?

Rebeka i ja sedimo jedna naspram druge. Džudi iz kadrovskog je pored nje. Ne deluje mi kao dobar znak to što je Džudi s njene strane stola, a ne moje.

Rebeka sklanja kosu s lica i posmatra me s nelagodnom naklonošću, što samo može biti veoma rđav znak. Ovo je Rebeka, kraljica maltretiranja za tvoje dobro, majstorica ponižavanja usred sastanka. Jednom mi je rekla da je očekivanje nemogućeg jedini pravi put do najboljih rezultata.

U principu, ako je fina prema meni, znači da je digla ruke.

„Lina“, počinje Rebeka. „Jesi li dobro?“

„Da, naravno, savršeno dobro“, kažem. „Molim te, Rebeka, dozvoli mi da objasnim. Ono što se desilo na sastanku bilo je...“ Glas mi utihne jer Rebeka odmahuje rukom i mršti se.

„Vidi, Lina, znam da obavljaš svoj deo posla veoma dobro, i sam bog zna da te volim zbog toga.“ Baca pogled ka Džudi. „*Selmaunt* ceni tvoj... borbeni, 'mogu sve' stav. Ali da ne serem više. Izgledaš jebeno užasno.“

Džudi se tiho nakašlje.

„To jest, pitamo se jesi li malo iznurena“, kaže Rebeka, bez zadržke. „Maločas smo proverile zapisnike – znaš li kad si poslednji put uzela odmor?“

„Je l' to... trik pitanje?“

„Da, da, jeste, Lina, pošto prošle godine nisi uzela *nijedan dan odmora*.“ Rebeka zuri u Džudi. „Nešto što, uzgred, ne bi trebalo da je moguće.“

„Rekoh ti“, Džudi sikće, „ne znam kako je zaobišla sistem.“

Ja znam kako sam zaobišla sistem. Ljudi iz kadrovskog drobe o tome kako proveravaju da li zaposleni uzimaju dodeljeni godišnji odmor, ali zapravo samo šalju mejl dva puta godišnje u kojem vam govore koliko vam je dana preostalo i kažu nešto ohrabrujuće o „blagostanju“ i „našem holističkom pristupu“ i „ostavljanju stvari po strani radi ostvarivanja vašeg maksimalnog potencijala“.

„Zaista, Rebeka, sve je u potpunosti u redu sa mnom. Mnogo mi je žao što je moje – što sam napravila pometnju na sastanku jutros, ali ako bi mi dozvolila...“

Još mrštenja i odmahivanja rukom.

„Lina, žao mi je. Znam da je ovo bio neviđeno naporan period za tebe. Ovaj projekat je neverovatno stresan, i već mi se neko vreme čini da nismo bili korektni prema tebi kad smo te postavili na njega. Znam da se inače sprdam kad govorim ovakve stvari, ali mi je iskreno stalo do tvoje dobrobiti, znaš? Zato sam razgovara sa partnerima i skidamo te s projekta *Apgo*.“

Iznenada se tresem, besmislena, preterana drhtavica, moje telo me podseća da još uvek nemam kontrolu. Zaustim da kažem nešto, ali me Rebeka pretekne.

„I odlučili smo da te ne postavljamo ni na jedan projekat u naredna dva meseca“, nastavlja. „Smatraj to plaćenim odsustvom. Godišnjim od dva meseca. Nije ti dopušteno da se vratiš u upravu *Selmaunta* dok se ne odmoriš i ne opustiš i

prestaneš da izgledaš kao neko ko je proveo godinu dana u ratnoj zoni. U redu?“

„To nije potrebno“, kažem. „Rebeka, molim te. Daj mi priliku da pokažem da ja...“

„Ovo je jebeni poklon, Lina“, Rebeka kaže razdraženo. „Plaćeni odmor! Dva meseca!“

„Neću to. Hoću da radim.“

„*Stvarno?* Pošto ti lice govori da želiš da *spavaš*. Zar misliš da ne znam da si radila do dva ujutro svakog dana ove sedmice?“

„Izvinjavam se. Znam da bi trebalo da mogu da se držim standardnog radnog vremena – samo što je bilo nekoliko...“

„Ne kritikujem te zbog načina na koji se nosiš sa svojim radnim obavezama, pitam te *kada se proklete odmaraš*, ženo!“

Džudi se tiho nakašlje na to nekoliko puta uzastopce. Rebeka je prostreli iziritiranim pogledom.

„Nedelju dana“, kažem očajno. „Uzeću nedelju dana slobodno, odmoriti se, i onda ću kad se vratim...“

„Dva. Meseca. Slobodno. To je to. Ovo nije pregovaranje, Lina. Treba ti to. Ne teraj me da ti navučem kadrovska na vrat da bih ti to dokazala.“ Ovo je rečeno uz prezriv trzaj glavom u Džudinom smeru. Džudi uvlači bradu kao da joj neko glasno pljesnuo šakama ispred lica ili je čuknuo u čelo.

Osećam kako mi se disanje ponovo ubrzava. Da, malo sam se mučila, ali ne mogu uzeti dva meseca slobodno. U *Selmauntu* je sve pitanje reputacije – ako budem van igre čitavih osam nedelja posle tog sastanka sa *Apgoom*, biću predmet sprdnje.

„Ništa se neće promeniti za osam nedelja“, kaže mi Rebeka. „U redu? Bićemo i dalje ovde kada se budeš vratila. I još uvek ćeš biti Lina Koton, najmlađa viša saradnica, najvrednija radnica, pametnica.“ Rebeka me pomno posmatra. „Svima nam je ponekad potreban odmor. Čak i tebi.“

Izlazim sa sastanka s mučninom. Mislila sam da će probati da me otpuste – imala sam spreman čitav govor o nepravednom otkazu. Ali... plaćeni godišnji?

„I?“, kaže Bi, iskrsnuvši toliko blizu mene da se spotičem da bih se zaustavila. „Motrila sam iz prikrajka“, objašnjava. „Šta je rekla Rebeka?“

„Rekla je da... moram da odem na godišnji.“

Bi trepće ka meni na trenutak. „Hajdemo na rani ručak.“

Dok pokušavamo da se ne sudarimo s turistima i poslovnim ljudima na putu do Komercijalne ulice, telefon mi zazvoni u ruci. Gledam u ekran i sapletem se, umalo naletevši na čoveka s elektronskom cigaretom koja mu viri iz usta poput lule.

Bi preko mog ramena baca pogled na telefonski ekran. „Ne moraš odmah da odgovoriš. Možeš da pustiš da odzvoni.“

Prst mi lebdi iznad zelene ikone na ekranu. Naletim ramenom na prolaznika u odelu; mrmrlja dok ja nastavljam da se sudaram s ljudima na trotoaru, i Bi mora da me pridrži.

„Šta bi mi sada savetovala da si na mom mestu?“, Bi pokušava.

Odgovaram na poziv. Bi uzdahne i povlači vrata na ulazu u *Kafe Votson*, mesto gde obično odlazimo u retkim, posebnim prilikama kad napustimo *Selmauntove* kancelarije radi obroka.

„Zdravo, mama“, kažem.

„Lina, zdravo!“

Ustuknem. Sva je živahna i lažno opuštена, kao da je vežbala pozdrav pre no što me je pozvala.

„Želim da razgovaram s tobom o hipnoterapiji“, kaže.

Sednem spram Bi. „Molim?“

„Hipnoterapija“, mama ponavlja, ovoga puta s nešto manje samopouzdanja. „Jesi li čula za to? Ima ovde neko u Lidsu ko to radi, i mislim da bi nam prijalo, Lina, i mislila sam da bismo možda mogle ići zajedno, sledeći put kad dođeš u posetu?“

„Ne treba mi hipnoterapija, mama.“

„Nije to hipnotisanje ljudi kao što radi Deren Braun ili nešto tako, to je...“

„Ne treba mi hipnoterapija, mama.“ Ispada grubo; mogu da čujem kako ju je to malo zabolelo u tišini koja je usledila.

Sklapam oči, opet smirujući disanje. „Ti slobodno probaj, ali ja sam dobro.“

„Samo sam mislila – možda, možda bi bilo dobro za nas da nešto radimo zajedno, ne mora nužno terapija, ali...“

Primećujem da je izostavila „hipno“. Zagladim kosu, s poznatom lepljivom učvršćenošću od laka za kosu pod prstima, i izbegavam Bijin pogled preko stola.

„Mislim da bi trebalo da pokušamo da razgovaramo negde gde... stvari koje povređuju ne mogu biti izrečene. Samo pozitivan dijalog.“

U razgovoru mogu da naslutim prisustvo mamine poslednje knjige za samopomoć. Oseti se kroz pažljivu upotrebu pasiva, odmeren ton, *pozitivni dijalog* i *stvari koje povređuju*. Ali kada me skoro natera da popustim, kada sam na ivici da kažem: *Da, mama, šta god bi pomoglo da se osećaš bolje*, setim se izbora koji je mama pomogla Karli da napravi. Kako je dozvolila mojoj sestri da odabere prekid lečenja, da – da odustane.

Nisam sigurna čak ni da bi mi derenbraunovska vrsta hipnoterapije pomogla da se izborim s tim.

„Razmisliću o tome“, kažem. „Zdravo, mama.“

„Zdravo, Lina.“

Bi me posmatra preko stola, dozvoljava mi da se saberem. „U redu?“, naposletku govori. Bi je na projektu *Apgo* sa mnom godinu dana – videla me je tokom svakog dana otkad je Karla umrla. Zna o mom odnosu s mamom koliko i moj dečko, ako ne i više – Itana uspevam da viđam samo vikendima i retkim večerima u toku sedmice kad oboje izađemo s posla na vreme, dok smo Bi i ja zajedno skoro šesnaest sati dnevno.

Snažno trljam oči; na šakama mi ostaju grudvice maskare. Sigurno izgledam kao potpuni raspad. „Bila si u pravu. Nije trebalo da se javim. Nisam dobro izašla na kraj s tim.“

„Delovalo mi je kao si se prilično dobro snašla“, Bi kaže.

„Molim te, pričaj mi o nečemu drugom. Nečemu što nije moja porodica. Ili posao. Ili neka slična katastrofa. Pričaj mi o tvom jučerašnjem sastanku.“

„Ako ne želiš katastrofu, moraćeš da odabereš neku drugu temu“, kaže Bi, naslonivši se nazad na stolicu.

„O, ne, nije dobro?“, pitam.

Trudim se da ne zaplačem, ali Bi ljubazno nastavlja dalje, praveći se da ne primećuje.

„Ne. Odvratno. Znala sam da je kraj čim se nagnuo da me poljubi u obraz a jedino što sam osetila bio je miris ustajalog, buđavog peškira kojim se briše posle masturbacije, a koji mora da je upotrebio za pranje lica.“

Uspeva – dovoljno je grozno da me naglo vrati u sadašnjost. „Fuj“, kažem.

„A imao je i ogroman krmelj u uglu oka. Kao očnu balu.“

„O, Bi...“ Smišljam pravi način da joj saopštim da prestane da odustaje od ljudi tako brzo, ali izgleda da su me moje motivacione veštine napustile, i svakako, to s peškirom je prilično ogavno.

„Na ivici sam da odustanem i prihvatim da ću večno biti samohrana majka“, kaže Bi, pokušavajući da uhvati konobarov pogled. „Došla sam do zaključka da su ljubavni sastanci zaista gori od usamljenosti. Barem kad si sama nema ni nade, zar ne?“

„Nema nade?“

„Da. Nema nade. Divno. Svi znamo na čemu smo – sami, kao što smo došli na ovaj svet, tako ćemo ga i napustiti, i tako dalje, i tako dalje... Dok sastanci, sastanci su *puni* nade. Zapravo, sastanci su zaista jedna duga, bolna vežba otkrivanja koliko su drugi ljudi razočaravajući. Svaki put kad poveruješ da si pronašla dobrog, finog muškarca...“ Mrda prstima. „Isplivaju problemi s majkom i krhki ego i čudni fetiši sa sirom.“

Konobar napokon pogleda u našem pravcu. „Uobičajeno?“, vikne preko kafića.

„Da! Dodatni sirup na njenim palačinkama“, Bi mu vikne nazad, pokazujući na mene.

„Jesi li ti to rekla fetiš sa *sirom*?“, pitam.

„Recimo samo da sam videla neke fotografije koje su me odvratile od brija.“

„Bri?“ kaŕem, zapanjena. „Ali – o, boŕe, bri je preukusan! Kako neko moŕe da pokvari bri?“

Bi me tapŕe po ruci. „Sumnjam da ćeš to ikada morati da saznaš, drugarice moja. Zapravo, da, ako bi trebalo da te oraspoloŕim, zašto ne razgovaramo o *tvom* uvek tako savršenom ljubavnom ŕivotu? Sigurno Itan odbrojava sitno do prosidbe.“ Uhvati moj izraz lica. „Ne? Nećeš ni o tome da razgovaraš?“

„Samo imam...“, mašem rukom, opet me peku oči. „Veliki talas uŕasa. O, boŕe. O, boŕe, o, boŕe.“

„O kojoj ŕivotnoj krizi kukaš sada, čisto da znam?“, Bi pita.

„O poslu.“ Pritiskam oči zglobovima prstiju dok me ne zabole. „Ne mogu da verujem da me neće rasporediti nigde čitava dva meseca. To je kao... kao mini-otkaz.“

„Zapravo“, kaŕe Bi, i njen ton me tera da pomerim ŕake i otvorim oči, „to je dvomesečni odmor.“

„Da, ali...“

„Moŕeš otići na Bali! Ili istraŕiti amazonske praŕume! Ili oploviti svet!“ Podiŕe obrve. „Znaš li ŕta bih dala da imam takvu slobodu?“

Gutam. „Jeste. Da. Izvini, Bi.“

„Dobro si. Znam da je ovo za tebe više od odsustva s posla. Ali seti se samo nas koji smo proveli svoj obavezni godišnji odmor u muzejima dinosaurusu krcatim devetogodišnjacima, dobro?“

Udahnem i izdahnem sporo, dozvoljavajući da se to slegne. „Hvala“, kaŕem, dok konobar prilazi našem stolu. „Trebalo mi je da to čujem.“

Bi mi se nasmeŕi, a potom pogleda dole u svoj tanjir. „Znaš“, kaŕe usputno, „*mogla* bi da iskoristiš slobodno vreme da se vratiš našem poslovnom planu.“

Trgnem se. Bi i ja smo planirale da osnujemo svoju konsultantsku firmu već par godina – bile smo skoro spremne kad se Karla razbolela. Sada, stvari su se... malo oduŕile.“

„Da!“, kaŕem veselo koliko mogu. „Apsolutno.“

Bi podiže obrvu. Snuždim se.

„Stvarno mi je žao, Bi. Želim to, stvarno želim, samo se čini... nemogućim, sad. Kako ćemo da pokrenemo sopstveni posao kad mi toliko teško pada da zadržim posao u *Selmauntu*?“

Bi žvaće komad palačinke i izgleda zamišljeno. „Dobro“, kaže. „Tvoje samopouzdanje je pretrpelo udarac u poslednje vreme, razumem. Mogu da sačekam. Ali i ako ne iskoristiš ovo vreme da radiš na poslovnom planu, trebalo bi da ga iskoristiš da radiš na *sebi*. Moja Lina Koton ne govori o 'zadržavanju posla' kao da je to najbolje što ume, i definitivno ne koristi reč 'nemoguće'. I želim da mi se ta Lina Koton vrati. Stoga“, upire viljuškom u mene, „imaš dva meseca da je pronađeš za mene.“

„A kako to da uradim?“

Bi slegne ramenima. „'Pronalaženje sebe' mi nije baš jača strana. Ja radim na strategiji ovde – ti radiš na izvedbi.“

To mi izaziva smeh. „Hvala ti, Bi“, iznenada kažem, posegnavši da je uhvatim za ruku. „Toliko si sjajna. Zaista. Fenomenalna si.“

„Mmm, pa. Reci to slobodnim muškarcima u Londonu, drugarice moja“, kaže, potapšavši me po ruci i podižući ponovo viljušku.

2

Ajlin

Prošla su četiri divna duga meseca otkako je moj suprug pobe-
gao s našom instruktorkom plesa, i sve do ovog trenutka nije
mi nimalo nedostajao.

Zurim u teglu u kredencu skupljenih očiju. Ručni zglobovi mi
još uvek seva od četvrt sata pokušavanja da odvrnem poklopac,
ali ne odustajem. Neke žene čitavog života žive same i *one* jedu
hranu pravo iz tegle.

Dobro pogledam teglu i fino popričam sa sobom. Ja sam
sedamdesetdevetogodišnja žena. Rađala sam. Vezala sam se
lancima za buldožer da bih sačuvala šumu. Suprotstavila sam
se Betsi u vezi s novim pravilima parkiranja na Louer lejnu.

Mogu da otvorim ovu bednu teglu sosa za testeninu.

Dek me gleda sa simsa dok preturam po fioci s kuhinjskim
priborom u potrazi za nečim što će poslužiti bolje od mojih
sve beskorisnijih prstiju.

„Misliš da sam šašava starica, zar ne?“ , kažem mačoru.

Dek fijukne repom. To je podrugljiv fijuk. *Sva ljudska bića
su šašava*, govori taj fijuk. *Trebalo bi da učiš od mene. Meni
drugi otvaraju tegle.*

„Ma samo budi zahvalan što ti je čaj za večeras u kesici“,
kažem mu, mašući ka njemu kašikom za špagete. Čak i ne

volim mačke. Bila je to Vejdova ideja prošle godine da uzme-
mo mačiće, ali je izgubio interesovanje za Enta i Deku kad je
pronašao Gospođicu Ča-Ča-Ča i odlučio da je Hamli premali
za njega, i da samo starci imaju mačke. *Možeš obe da zadržiš,*
rekao je, u naletu ogromne velikodušnosti. *Više odgovaraju*
tvom načinu života.

Umišljeni govнар. Svakako je stariji od mene – puni osam-
deset jednu u septembru. A što se tiče mog načina života... Pa.
Samo sačekaj i videćeš, Vejde Kotone. Samo prokletu sačekaj
i videćeš.

„Stvari će se ovde promeniti, Deklane“, kažem mačku,
sklapajući prste oko noža za hleb u dnu fioke. Dek trepne ka
meni sporo, neoduševljeno, potom mu se oči rašire i fijukne
kroz prozor dok podižem nož obema šakama ne bih li probola
poklopac od tegle. Ispustim jedno malo *ha!* kad ga probijem;
potrebno mi je nekoliko uboda, kao amaterskom ubici u drami
Agate Kristi, ali ovoga puta, kada odvrćem poklopac, lako se
pomera. Pevušim sama sa sobom dok trijumfalno praznim
sadržaj u tiganj.

Tako. Nakon što se sos zagrejavao, a testenina skuvala, sme-
štam se sa čajem za trpezarijski sto i ispitujem svoj spisak.

Bazil Volingam

Prednosti:

- Živi tu niz ulicu – nije daleko peške
- Sopstveni zubi
- Još uvek ima dovoljno života u sebi da tera veverice
sa hranilica za ptice

Mane:

- Neviđeni davež
- Uvek oblači tvid
- Mogao bi biti fašista

Gospodin Rodžers

Prednosti:

- Ima samo 67 godina
- Puna glava kose (veoma impresivno)
- Pleše kao Paša iz *Striktlija** (još impresivnije)
- Ljubazan prema svima, čak i Bazilu (najimpresivnije)

Mane:

- Izuzetno religiozan čovek. *Veoma* pobožan. Verovatno je dosadan u krevetu?
- Posećuje Hamli samo jednom mesečno
- Ne pokazuje zanimanje ni za koga sem za Isusa

Dr Pjotr Novak

Prednosti:

- Poljak. Kako uzbudljivo!
- Lekar. Koristan za oboljenja
- Odličan sagovornik i izvanredan u skreblu

Mane:

- Premlad za mene (59)
- Gotovo sigurno još uvek zaljubljen u bivšu ženu
- Malo liči na Vejda (nije njegova krivica, ali odbojno)

Sporo žvaćem i podižem hemijsku olovku. Ignorišem ovu misao čitavog dana, ali... Stvarno bi trebalo da popišem *svu* slobodnu gospodu odgovarajućih godina. Na kraju krajeva, stavila sam Bazila, zar ne?

* *Strictly (Come Dancing)* – britansko televizijsko plesno takmičenje u kojem se poznate ličnosti plešu s profesionalnim plesačima. (Prim. prev.)

Arnold Makintajer

Prednosti:

- Živi pored
- Odgovarajuće godine (72)

Mane:

- Ogavno ljudsko biće
- Otrovao mi je zeca (još uvek nedokazano, uvažava se, ali znam da jeste)
- Isekao mi je drvo puno ptičjih gnezda
- Isisava svu radost sveta
- Verovatno se gosti mačićima za doručak
- Moguće da je potekao od aždaja
- Mrzi me skoro koliko i ja njega

Ubrzo potom precrtavam *moguće da je potekao od aždaja*, zato što ne bi trebalo da mešam njegove roditelje u ovo – možda su bili savršeno pristojni, koliko ja znam. Ali ostavljam deo s mačićima.

Eto ga. Dovršen spisak. Nagnem glavu, ali iz tog ugla deluje jednako otužno kao i kad ga gledam odozgo. Moram se suočiti s istinom: izbor je veoma mršav u Hamliju u Harksdejlju, broj stanovnika sto šezdeset i osam. Ako želim da pronađem ljubav u ovom životnom dobu, moram gledati dalje odavde. Do *Tontingama*, recimo. Ima najmanje dve stotine ljudi u Tontingamu, i samo je trideset minuta autobusom.

Zvoni telefon; stižem u dnevnu sobu tačno na vreme.

„Halo?“

„Bako? Lina ovde.“

Ozarim se. „Sačekaj, dozvoli mi da sednem.“

Smestim se u omiljenu fotelju, zelenu s roze šarom. Ovaj telefonski poziv je najbolji deo bilo kog dana. Čak i kad je bilo nepodnošljivo tužno, kad je sve o čemu smo govorile bila

Karlina smrt – ili bilo šta sem toga jer se to činilo previše bolnim – čak i tada, ovi Linini pozivi su ono što me je održalo.

„Kako si, ljubavi?“ pitam Linu.

„Dobro sam, kako si ti?“

Skupim oči. „Nisi dobro.“

„Znam, samo mi je izletelo, izvini. Kao kad neko kine i kažeš 'nazdravlje'.“ Čujem je kako guta. „Bako, imala sam ovaj – imala sam napad panike na poslu. Poslali su me na dvomesečni plaćeni odmor.“

„O, Lina!“ Pritiskam šakom srce. „Ali nije loše to što uzimaš neko vreme slobodno“, kažem. „Mali prekid od svega toga dobro će ti doći.“

„Stavljaju me na klupu. Već neko vreme sam van igre, bako.“

„Pa, to je razumljivo, uzevši u obzir...“

„Ne“, kaže i glas joj se zaustavi, „nije. Bože, ja – obećala sam Karli, rekla sam joj da neću dozvoliti da me to sputava, to što sam je izgubila, i ona je uvek govorila – govorila je da je ponosna, ali sad sam...“

Plače. Rukom stežem kardigan, kao Entove ili Dekove šape kad mi sede u krilu. Čak i kao dete, Lina je retko plakala. Ne kao Karla. Kada bi Karla bila uznemirena, mlatila bi rukama po vazduhu, sušta slika bede, kao melodramatična glumica u predstavi – bilo je teško ne nasmejati se. Ali Lina bi se samo namrštila i pognula glavu, gledajući te prekorno kroz te svoje duge tamne trepavice.

„Hajde, ljubavi. Karla bi želela da odeš na odmor“, kažem joj.

„Znam da bi o tome trebalo da mislim kao o odmoru, ali ne mogu. Samo što... Mrzim što sam uprskala stvar.“ Ovo je prigušeno, kao da priča sebi u šake.

Skidam naočare i protrljam pregib nosa. „Nisi *uprskala*, ljubavi. Samo si pod stresom, to je sve. Što ne dođeš i ne ostaneš za vikend? Sve izgleda bolje uz šolju tople čokolade, i možemo lepo da se ispričamo, i možeš napraviti malu pauzu od svega, ovde gore u Hamliju...“

Nastupa duga tišina.

„Nisi bila u poseti užasno dugo“, kažem nesigurno.

„Znam. Stvarno mi je žao, bako.“

„O, to je u redu. Došla si kad je Vejd otišao, večno sam ti zahvalna za to. I srećna sam imam unuku koja me tako često zove.“

„Ali znam da ćaskanje telefonom nije isto. I nije da... Znaš da bih zaista volela da te vidim.“

Ni pomena o njenoj majci. Pre Karline smrti Lina bi dolazila da vidi Marijan bar jednom mesečno. Kako će se ovo završiti, ova bedna razmirica između njih dve? Toliko pazim da to nikad ne pomenem – neću da se mešam, nije moja stvar. Ali...

„Da li te je majka zvala?“

Opet duga tišina. „Da.“

„U vezi sa...“ Šta je bilo ono za šta se odlučila na kraju? „Hipnoterapijom?“

„Hipnoterapija.“

„Ah, da.“

Lina ništa ne govori. Toliko je *neumoljiva*, naša Lina. Kako će njih dve ovo ikad prevazići kad su obe tako prokleta tvrdoglave?

„U redu. Neću se mešati“, kažem tišini s druge strane.

„Izvini, bako. Znam da ti je teško.“

„Ne, ne, ne brini o meni. Ali hoćeš li razmisliti o dolasku ovde za vikend? Teško je pomoći s ove udaljenosti, ljubavi.“

Čujem kako šmrkće. „Znaš šta, bako, doći ću. Nameravala sam, i – stvarno bih želela da te vidim.“

„Eto!“, ozarim se. „Biće divno. Skuvaću ti jedan od omiljenih čajeva i uputiti te u sve seoske tračeve. Roland je na dijeti, znaš. A Betsi je probala da ofarba kosu, ali je pošlo po zlu, i morala sam da je vozim kod frizerke s krpom na glavi.“

Lina prasne u smeh. „Hvala, bako“, kaže odmah potom. „Uvek znaš kako da me oraspoložiš.“

„To je ono što Ajline rade“, kažem. „Paze jedna na drugu.“ Govorila sam joj to kad je bila dete – Linino puno ime je takođe

Ajlin. Marijan ju je nazvala po meni kad smo svi mislili da umirem nakon groznog napada upale pluća ranih devedesetih; kad smo shvatili da ipak ne kucam na vrata smrti, sve je postalo veoma zbunjujuće, i tako je Lina postala Lina.

„Volim te, bako“, kaže.

„I ja tebe, ljubavi.“

Nakon što spusti slušalicu, shvatim da joj nisam pričala o svom novom projektu. Trgnem se. Obećala sam sebi da ću joj reći kad sledeći put pozove. Nije me sramota što tražim ljubav, to je tačno. Ali stariji ljudi koji žele da se zaljube često budu smešni mladima. Ne zlonamerno, samo bez razmišljanja, kao što se smejemo deci koja se ponašaju kao odrasli, ili muževima koji pokušavaju da obave nedeljnu kupovinu.

Vraćam se u trpezariju i kada stignem donde, opet pogledam žalosni mali spisak slobodnih muškaraca iz Hamlija. Sada sve deluje malo. Karla mi ispunjava misli. Pokušavam da razmišljam o drugim stvarima – Bazilovim sakoima od tvida, Pjetrovoj bivšoj ženi – ali je beskorisno, te se smestim i dopustim da naviru sećanja.

Razmišljam o Karli kao maloj devojčici, sa gomilom kovrdža i izubijanih kolena, kako steže sestrinu šaku. Razmišljam o njoj kao mladoj ženi u ispranoj *Grinpisovoj* majici, premršavu, ali s kežom, ispunjenu žarom. Ali onda razmišljam o Karli koja je ležala u Marijaninoj dnevnoj sobi. Suvonjavoju i izmučenoju, dok se bori s rakom svime što joj je preostalo.

Ne treba da je opisujem na taj način, kao da je izgledala slabo – još uvek je bila toliko Karla, još uvek vatrena. Čak i tokom Linine poslednje posete, samo nekoliko dana pre no što je umrla, Karla nije trpela gluposti svoje starije sestre.

Bila je u svom posebnom bolničkom krevetu, koji je jedne večeri u Marijaninu dnevnu sobu donela grupa brižnih zaposlenih u javnoj zdravstvenoj ustanovi, i postavili su ga sa zapanjujućom efikasnošću i zbrisali pre no što sam im skuvala makar šolju čaja. Marijan i ja smo stajale na do vratku. Lina je

bila kraj kreveta, u fotelji koju smo jednom prilikom pomerili tamo i nikad je nismo vratili na mesto. Dnevna soba više nije bila koncentrisana oko televizora, već oko tog kreveta, sa ogradom krem boje na obe strane dušeka, i oko tog sivog daljinskog upravljača, uvek zagubljenog negde pod jorganom, za prilagođavanje visine kreveta i podizanje Karle kad bi želela da se uspravi.

„Neverovatna si“, Lina je govorila sestri, očiju koje su se cակile od suza. „Mislim da si – ti si neverovatna, i tako hrabra, i...“

Karla se sada ispružila, brže no što sam mislila da može, i blago udarila sestru po ruci.

„Prestani. Nikada ne bi govorila takve stvari da ne umirem“, rekla je. Čak i u tako slabom i suvom glasu mogao se čuti humor. „Mnogo si ljubaznija prema meni ovih dana. Čudno je. Nedostaje mi da me prekorevaš što traćim život.“

Lina se trgnula. „Nisam...“

„Lina, u redu je, zavitlavam te.“

Lina se neugodno pomerila u fotelji, a Karla je usmerila pogled nagore, kao da govori: *O, pobogu*. Bila sam navikla na njeno lice bez obrva, ali sećam se kako je čudno izgledalo na početku – čudnije, na neki način, nego gubitak njenih dugih smeđih lokni.

„Dobro, dobro, uozbiljiću se“, rekla je.

Bacila je pogled na mene i Marijan, i potom posegnula za Lininom šakom, prebledih prstiju spram Linine osunčane kože.

„U redu? Ozbiljno lice.“ Karla je sklopila oči na trenutak. „Ima nekih stvari koje sam htela da kažem. Ozbiljnih stvari.“ Potom je otvorila oči, upirući svoj pogled na Linu. „Sećaš se kad smo zajedno kampovale onog leta kad si se vratila s faksa, i kad si mi rekla da misliš da je poslovno savetovanje način da se promeni svet, a ja sam se smejala? I onda smo se svadale oko kapitalizma?“

„Sećam se“, reče Lina.

„Nije trebalo da se smejem.“ Karla je progutala; bol joj se nazreo na licu, stezanje oko očiju, drhtaj njenih suvih usta. „Trebalo je da saslušam i kažem ti da sam ponosna. Ti oblikuješ svet, na neki način – činiš ga boljim, i svetu su potrebni ljudi poput tebe. Hoću da se otarasiš svih umišljenih matoraca i hoću da budeš glavna zvezda. Pokreni taj posao. Pomozi ljudima. I obećaj mi da te gubitak mene neće sputavati.“

Lina je tada plakala, tresući se pogrbljenih ramena. Karla je zavrtela glavom.

„Lina, prestani, hoćeš li? Isuse, ovo čovek dobije kad je ozbiljan! Treba li da te pljesnem opet?“

„Ne“, reče Lina, smejući se kroz suze. „Ne, nemoj, molim te. Zapravo malo boli.“

„Dobro. Samo imaj na umu da svaki put kad propustiš priliku, svaki put kad se zapitaš da li ti to zaista možeš, svaki put kad pomisliš da odustaneš od *bilo čega* što želiš... Pljesnuću te s one strane.“

Eto, to vam je bila Karla Koton.

Bila je žestoka, i bila je blesava, i znala je da nećemo moći bez nje.

3

Lina

Budim se u šest i dvadeset dva, dvadeset dva minuta nakon mog uobičajenog alarma, i sednem prava kao strela uz kratak uzdah. Mislim da je razlog što sam izbezumljena neobična tišina, odsustvo užasno veselog pištanja alarma na mom telefonu. Potrebno mi je neko vreme da se setim da ne kasnim – ne moram da ustanem i odem u kancelariju. Zapravo, nije mi *dozvoljeno* da se vratim u kancelariju.

Zavalim se na jastuk dok me užas i sramota ponovo obuzimaju. Grozno sam spavala, zaglavljena u obroču sećanja s tog sastanka, uvek makar polubudna, i potom, kad sam uspela da zaspim, sanjala sam Karlu, jednu od poslednjih noći koje sam provela u maminoj kući, kako bih se uvukla u krevet i držala Karlu uz sebe, njeno krhko telo ušuškano uz moje poput dečjeg. Ubrzo bi me odgurnula laktom. *Prestani da kvasiš ceo jastuk*, rekla bi mi, ali bi me potom poljubila u obraz i poslala me da napravim toplu čokoladu u ponoć, i pričale bismo neko vreme, kikoćući se u mraku kao da smo ponovo deca.

Nisam sanjala Karlu dobrih nekoliko meseci. Sada, budna, ponovo proživljavam taj san, toliko mi nedostaje sestra da jecam uz malo, prigušeno *o, bože*, prisećajući se podmuklih

udaraca tuge u stomak koji su me obarali na zemlju prvih nekoliko meseci, osećam ih ponovo na delić sekunde i pitam se kako sam uopšte preživela to vreme.

Ovo ne valja. Moram se pokrenuti. Trčanje. To će me dovesti u red. Navlačim helanke „lululemon“ koje mi je Itan kupio za rođendan, i staru majicu, i uputim se ka vratima. Trčim kroz ulice Šordiča sve dok tamne cigle i uličnu umetnost ne smene preuređena skladišta u Klarkenvelu, zatvoreni kafići i restorani u Aper stritu, razlistalo izobilje Izlingtona, dok znoj ne počne da curi s mene i sve o čemu mogu da mislim bude parče trotoara u mom vidokrugu. Sledeći korak, sledeći korak, sledeći korak.

Kad se vratim, Marta je u kuhinji, pokušava da ugura svoje veoma trudno telo u jednu od onih besmislenih art deko stolica za doručak koje je odabrala za stan. Njena tamnosmeđa kosa je vezana u kike; Marta uvek izgleda mladoliko, ima takvo lice, ali uz kike izgleda kao da po zakonu ne bi smela da rodi dete.

Nudim joj ruku kao oslonac dok se penje, ali odmahuje rukom.

„To je veoma lep gest“, kaže, „ali previše si znojava da bi dozirivala druge ljude, srce.“

Brišem lice donjim delom majice i uputim se ka sudoperi da uzmem čašu vode. „Potrebne su nam pristojne stolice“, kažem joj preko ramena.

„Ne, nisu! Ove su savršene“, kaže mi Marta, izvijajući se unazad da bi ugurala zadnjicu na stolicu.

Prevrćem očima.

Marta je dizajnerka luksuznog enterijera. Posao joj je razmetljiv, iscrpljujući i neredovan; klijenti su jezivo izbirljivi, uvek je zivkaju van radnog vremena da bi imali poduže nervne slomove zbog materijala zavesa. Ali dobra strana je što dobija popuste na dizajnerski nameštaj, i ispunila nam je stan asortimanom veoma modernih stvari koje ili nemaju nikakvu svrhu – vaza u obliku slova *W* na simsu, lampa od livenog gvožđa

koja jedva da daje tračak svetla kad se uključi – ili aktivno ne ispunjavaju svoju namenu: stolice za doručak u kojima se jedva može sedeti, stočić za kafu s konveksnom površinom.

Ipak, čini se da je to usrećuje, a ja sam toliko retko u stanu da mi ne smeta preterano. Nikada nije trebalo da dopustim da me Marta ubedi da unajmim s njom ovo mesto, ali novina života u staroj štampariji bila je predobra da bih joj odolela kada sam se tek doselila u London. Sada je ovo samo preskupo mesto gde mogu da se sručim u krevet, i ne primećujem da mi, navodno, „živimo u industrijski uređenom prostoru“. Kad Marta ode, stvarno bi trebalo da popričam s Ficcom o tome da se nas dvoje preselimo na neko razumnije mesto. Sem uvrnute starice s mačkama u stanu do nas, izgleda da svako ko živi u ovoj zgradi ima hipstersku bradu ili start-up firmu; nisam sigurna da je Šordič mesto kojem pripadamo.

„Uspela si da pričaš sinoć s Jaz?“, pitam, uzimajući drugu čašu vode.

Jaz je Martina devojka, trenutno na šestomesečnoj pozorišnoj turneji u Americi. Jazina i Martina veza mi izazivaju ogromne količine sekundarnog stresa. Čini se da sve uključuje neverovatno složenu logistiku. Uvek su u različitim vremenskim zonama i šalju jedna drugoj važna dokumenta preko Atlantika i donose ključne životne odluke preko *Votsap* poziva s veoma isprekidanim signalom. Ova trenutna situacija je odličan primer njihovog stila: Jaz će se vratiti za osam nedelja, preuzeti kuću (koju tek treba da kupi) i preseliti u nju svoju trudnu devojku kojoj je termin nekoliko dana kasnije. Ponovo se preznojim kad samo pomislim na sve to.

„Da, dobra je Jaz“, kaže Marta, tromo trljajući svoju izbočinu. „Priča dvesta na sat o Čehovu i bejzbol utakmicama. Znaš, to liči na Jaz.“ Razvuče osmeh pun ljubavi dok zeva širom otvorenih usta. „Doduše, mršavi. Fali joj dobar obrok.“

Potiskujem osmeh. Možda Marta još uvek nije postala majka, ali ponaša se kao mama svima okolo otkad je znam.

Hranjenje ljudi joj je jedan od najdražih oblika dobronamernog napada. Takođe neprestano insistira na dovođenju prijateljica s časova pilatesa na čaj s neskrivenom nadom da bi mogle načiniti Fica, našeg drugog cimera, poštenim čovekom.

Kad smo kod Fica – proveravam vreme na svom fitbitu*. Ovo mu je četvrti posao ove godine; stvarno ne bi trebalo da kasni na ovaj.

„Je l' Fic ustao?“, pitam.

Ušeta kao da me je čuo, podižući kragnu da bi namestio kravatu. Kao i obično, dlake na licu izgledaju kao da ih je sekao lenjirom – živim tri godine s njim i još nisam provalila kako to postiže. Ficov *sređeni* izgled uvek vara. Njegov život je u stanju stalnog raspada, ali su mu čarape uvek savršeno ispeglane. (U njegovu odbranu, one *jesu* stalno vidljive – nosi dva centimetra kraće pantalone – i zanimljivije su od čarapa prosečne osobe. Ima jedan par s motivima Sunder Boba Kockalonea, druge išarane kao Van Gogove slike, a njegov omiljeni par su „političke čarape“, na kojima je oko članaka ispisano „Bregzit je sranje“.)

„Ustao sam. Pitanje je: zašto si *ti* ustala, besposličarko?“, pita Fic, zavezavši čvor na tankoj kravati.

„O, Lina“, kaže Marta. „Izvini, skroz sam zaboravila da ne ideš na posao ovog jutra.“ Širi oči saosećajno. „Kako se osećaš?“

„Grozno“, priznajem. „I onda sam ljuta na sebe zbog toga što se osećam grozno jer ko se još oseća grozno kad dobije dva meseca plaćenog odmora? Ali stalno se vraćam na trenutak tog sastanka. Onda želim jedino da se sklupčam u fetusni položaj.“

„Fetusni položaj nije statičan kao što ljudi misle“, kaže Marta, praveći grimase i trljajući stomak sa strane. „Ali da, to je skroz prirodno, draga. Moraš se odmoriti – to je ono što ti telo poručuje. I moraš oprostiti sebi. Napravila si samo malu grešku.“

* Fitbit je marka fitnes uređaja u obliku sata koji prati aktivnost vežbača. (Prim. prev.)